

ความสัมพันธ์ของกลุ่มทหารที่มีอิทธิพลต่อการเมืองไทย*

Relationship Of Military Groups Influencing Thailand's Politics

กิตติวินท์ หาญศักดิ์ลิทธิ์ และ วัลลภ ปิริยววรรณะ

Kittiwint Hansaksit and Wallop Piriyawattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: beau_polsci@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาในความสัมพันธ์ของทหารในการรวมกลุ่ม 2) เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นเอกภาพของการรวมกลุ่ม 3) เพื่อศึกษาผลกระทบของการรวมกลุ่มของทหารที่มีต่อระบบการเมืองไทย วิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนาม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การตรวจสอบข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ โดยวิเคราะห์เนื้อหา ที่อาศัยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากการจำแนกและจัดระบบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ภายใต้การศึกษาแนวคิดความสัมพันธ์บทบาททางการเมือง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ของกลุ่มวงศ์เทวัญ เป็นชื่อเรียกของทหารบกที่รับราชการในกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์และกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ ขณะที่กลุ่มบูรพาพยัคฆ์ เป็นกลุ่มนายทหารกองทัพบกที่รับราชการในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ เริ่มมีบทบาทมาก จากเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 ซึ่งอุดมการณ์ของทั้งสองกลุ่มมีความเป็นอนุรักษนิยมแบบกษัตริย์นิยมและชาตินิยม 2) สายสัมพันธ์การรวมกลุ่ม ทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพ ประกอบด้วย 2.1) ความเป็นเครือญาติ 2.2) สายการบังคับบัญชา 2.3) ผลประโยชน์ 3) ผลกระทบของการรวมกลุ่ม ของทหารที่มีต่อระบบการเมืองไทย ทำให้เกิดความถดถอยของระบอบประชาธิปไตย ทำลายระบบนิติรัฐ เกิดการสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ โดยไม่มีมติทางสัญญาประชาคม แต่เป็นมติทางอำนาจนิยมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร รวมถึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น เกิดวงจรอุบาทว์

คำสำคัญ: วงศ์เทวัญ; บูรพาพยัคฆ์; การรวมกลุ่มของทหาร; การสืบทอดอำนาจทางการเมือง

* Received February 1, 2022; Revised March 4, 2022; Accepted April 20, 2022

Abstract

This research article is intended for 1) to study the history of military relations in group 2) to study the unification of unity of the grouping. 3) To study the impact of the militarization of Thailand's political system, this research is a data collection by research, research, field research, with 18 key people, with an in-depth interview, using expert scrubs. By analyzing the content, interpreting an inductive conclusion from classification and organising data based on the purposes of research under the study of ideas, relations, political roles.

Research found that 1) The relationship of the Royal Family is call Wongthewan for the official army in the 1st infantry Division, keeping him and the 1st division. As the Burapha Phayak Group is a group of military officers in the second Infantry, he has begun to play a lot. From a 2006 and 2014 coup. The two ideology groups of the two groups are conservatives and nationalists.2) The symposium contains the unity of 2.1) family-friendly chain. 2.2) The benefits of 3) the impact of a group of soldiers' political system. Without a social contract, but a powerful dimension to use as a tool to inherit the power of the Republic, as well as obstructing democracy development, such as a vicious cycle. article is intended for 1) to study the history of military relations in group 2) to study the unification of unity of the grouping. 3) To study the impact of the militarization of Thailand's political system, this research is a data collection by research, research, field research, with 18 key people, with an in-depth interview, using expert scrubs. By analyzing the content, interpreting an inductive conclusion from classification and organising data based on the purposes of research under the study of ideas, relations, political roles. Research found that 1) The relationship of the Royal Family is called for the official army in the 1st infantry Division, keeping him and the 1st division. As the Burapha Phayak in Group is a group of military officers in the second Infantry, he has begun to play a lot. From a 2006 and 2014 coup. The two ideology groups of the two groups are conservatives and nationalists.2) The symposium contains the unity of 2.1) family chain. 2.2) The benefits of 3) the impact of a group of soldiers' political system. Without a social contract, but a powerful dimension to use as a tool to inherit the power of the Republic, as well as obstructing democracy development, such as a vicious cycle.

Keywords: Wongthewan; Burapha Phayak; Military Integration; Political Succession

บทนำ

การเมืองกับสังคมมนุษย์ จึงถือว่าเป็นสมาชิกของสังคม เป็นกิจกรรมทางสังคม รวมถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเพราะการฉกฉวยแย่งชิงสิ่งที่มีคุณค่าของสังคมในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ในทัศนะตรงกันข้าม การเมืองไม่จำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความขัดแย้งเพียงอย่างเดียวแต่อาจจะเป็นไปในรูปของความร่วมมือสมานฉันท์สร้างสรรค์สังคมกันไว้ได้กล่าวคือ ประชาชน กลุ่มหนึ่งอาจจะทำ ความตกลงในเป้าหมายหมายร่วมกันในสังคมและร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จะเห็นได้ว่า ที่ผ่านมาระบอบประชาธิปไตยในระบบการเมืองไทยไม่ได้เกิดขึ้นจากการต่อสู้ร่วมกันระหว่างผู้นำทางการเมืองของประชาชน แต่เป็นเรื่องของผลิตผลการต่อสู้แย่งชิงอำนาจของกลุ่มผู้ปกครอง จึงทำให้การเมืองไทยตกอยู่ภายใต้การครอบงำ และการแทรกแซงทางการเมืองโดยทหารมาตลอด การที่การเมืองไทยถูกแทรกแซงจากทหารโดยการรัฐประหาร จากนั้นก็มีการปกครองแบบเผด็จการทหาร และต่อมาก็มีการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญ การรัฐประหารจึงไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้น แต่เกิดมานับหลายร้อยปีได้มีการรัฐประหารในลักษณะเช่นเดียวกันในสมัยพระนารายณ์ โดยพระเพทราชา ขุนนาง ฝ่ายปกครอง ดำรงตำแหน่ง เจ้ากรมช้าง ซึ่งมีทหารภายใต้สังกัดค่อนข้างมาก พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และ พระสงฆ์ ทำการรัฐประหารเพื่อรื้อถอนอำนาจทหารฝรั่งเศสที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ในช่วงที่สมเด็จพระนารายณ์ทรงประชวร บ้านเมืองเกิดความไม่สงบ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549) จึงเป็นเหตุให้นำมาสู่การรัฐประหาร

การรวมตัวกันในกลุ่มทหาร เป็นสังคมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของทหาร สืบเนื่องจาก คุณลักษณะพิเศษที่ทหารมีได้แก่ การรวมศูนย์การบังคับบัญชา การจัดลำดับชั้นการบังคับบัญชา และยอมรับในเรื่องของลำดับอาวุโสชัดเจน การมีวินัยเป็นกรอบของการปฏิบัติ มีการติดต่อสื่อสารเป็นอิสระ และมีความรักในหมู่คณะสูง (Esprit de Corps) มีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ (กำพล จำปาพันธ์, 2558) ซึ่งมีลักษณะเด่น 5 ประการ คือ มีการบังคับบัญชาที่รวมศูนย์, มีการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นเป็นลำดับชั้น มีระเบียบวินัย มีการติดต่อสื่อสารภายในหน่วยย่อยต่าง ๆ ขององค์กร มีความสามัคคีรักหมู่คณะ และมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ทั้งยังมีคุณธรรมทางการทหาร (military virtues) ซึ่งเมื่อรวมกับลักษณะเด่นทั้ง 5 ประการนี้ ทำให้คณะทหารเป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งดีที่สุดเมื่อเทียบกับองค์กรต่าง ๆ ในสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะทหารเข้ามามีบทบาทในการเมืองสูง โดยเฉพาะในสังคมของประเทศกำลังพัฒนา (สุรชาติ บำรุงสุข, 2559) นอกจากนี้ Finer ยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ความเป็นวิชาชีพของทหารยังเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความคิดของทหารที่ว่า “พวกตนเป็นผู้รับใช้รัฐ มิใช่ผู้รับใช้รัฐบาล” ณ จุดนี้ทหารจึงใช้ความคิดของตนเองกำหนดว่าอะไรคือ ผลประโยชน์ของประเทศ ไม่ใช่ผลประโยชน์ของรัฐบาล และเป็นเหตุปัจจัยที่ทหารใช้กำหนดว่าเมื่อใดที่ควรจะต้องปฏิวัติเพื่อผลประโยชน์ของประเทศ (ชียอนันต์ สมุทวณิช, 2525) ซึ่งการแบ่งกลุ่มชั่วคราวของนายทหารในกองทัพไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทยเพราะมีการแข่งขันแย่งชิงอำนาจในกองทัพมาตั้งแต่ยุคกลุ่มนายทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 5 กับ กลุ่มนายทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 7 จนถึงยุคปัจจุบันระหว่างกลุ่มนายทหารจากกองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์หรือถูกเรียกอีกนามว่า “วงศ์เทวัญ” กับกลุ่มทหาร กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ หรือ “บุรพาพยัคฆ์” การแบ่งกลุ่มชั่วคราวของนายทหารในกองทัพไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทยเพราะมีการแข่งขันชิงอำนาจในกองทัพมาตั้งแต่ยุคกลุ่มนายทหาร

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 5 กับ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 7 จนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งสามารถอธิบายรูปแบบการสร้างกลุ่มเครือข่ายในกองทัพได้ 3 รูปแบบคือ 1) การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งในกองทัพ 2) การสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพ เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ 3) สร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารระดับนายพันให้คุมตำแหน่งระดับผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม (Boonprong, 2000) โดยสองรูปแบบแรกเห็นได้ชัดในกลุ่มนายทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 5 กับกลุ่มนายทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 7 ที่ไม่ได้วางฐานกำลังอำนาจในระยะยาว จำกัดเฉพาะกลุ่มเพื่อนร่วมรุ่นหรือคนใกล้ชิดเท่านั้น

ขณะที่รูปแบบทั้งสามกลุ่มปรากฏอยู่ในกลุ่มทหาร “วงศ์เทวัญ” และ “บุรพาพยัคฆ์” อย่างไรก็ตาม ในช่วง ปี พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา นับจากการขึ้นสู่ตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหารบกของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้วางรากฐานอำนาจในการสืบทอดตำแหน่งในกลุ่มทหารวงศ์เทวัญ ได้แก่ จอมพล ถนอม กิตติขจร, จอมพล ประภาส จารุเสถียร โดยการผูกขาดอำนาจของ จอมพล ถนอม ในตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และจอมพล ประภาส ในตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหารบก เป็นการดำรงตำแหน่งที่กินระยะเวลานาน ทำให้นายทหารคนอื่นหมดโอกาสได้เลื่อนชั้น ประจวบกับจอมพล ถนอม กิตติขจรต้องการที่จะสืบทอดอำนาจของกลุ่มตนเองโดยการรัฐประหารตนเอง ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม นับเป็นจุดเริ่มต้นการเข้าสู่ตำแหน่งของวงศ์เทวัญ ซึ่งในเวลาต่อมา ใน พ.ศ. 2549 ได้เกิดการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) โดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) การยึดอำนาจ กำลังหลักมาจาก กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ หรือถูกเรียกอีกนามว่า “ทหารเสือราชินี” โดยเหตุการณ์ดังกล่าว ถือเป็นจุดเริ่มต้นของนายทหารกลุ่มบุรพาพยัคฆ์ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนดุลอำนาจภายในกองทัพภาคที่ 1 จากที่เคยผูกขาดในกลุ่มวงศ์เทวัญ ถูกเปลี่ยนผ่านไปสู่ กลุ่มบุรพาพยัคฆ์ และมีผลกระทบทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตลอดจนด้านความมั่นคงชายแดนเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน ทำให้กลุ่ม บุรพาพยัคฆ์เข้ามามีอิทธิพลทางการเมือง รวมถึงการกำหนดนโยบายความมั่นคงของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน (วันวิจิต บุญป๋อง, 2556)

ดังนั้น การแบ่งกลุ่มของทหาร ทำให้การขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงของทหารได้รับการจับตามองในทุกครั้ง การเข้าสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกคนที่ 41 ที่เป็นนายทหารในกลุ่มวงศ์เทวัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาไม่มีทหารกลุ่มวงศ์เทวัญและรบพิเศษ เข้าสู่การเป็นผู้บัญชาการทหารบกได้เลย เมื่อมีการเปลี่ยนหัวอำนาจในกองทัพ เป็นปัจจัยที่ทำให้ถูกมองว่ากลุ่มหัวต่าง ๆ ของทหารจะหมดไป หรือ กลุ่มต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะรวมกลุ่มกันได้หรือไม่ จึงเป็นจุดเริ่มในการสนใจที่จะศึกษาว่า การรวมกลุ่มของทหารมีการรวมกลุ่มในรูปแบบใดบ้าง และความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มตามสถาบัน ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ของกลุ่มวงศ์เทวัญ การรวมกลุ่มตามหน่วยงานต้นสังกัดตามภารกิจ หรือการรวมกลุ่มโดยผลประโยชน์ใดบ้าง มีผลกระทบต่อการเมืองอย่างไร จึงศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มทหารที่มีอิทธิพลต่อการเมืองไทย เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของทหารที่มีความสัมพันธ์ต่อการเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาในความสัมพันธ์ของทหารในการรวมกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นเอกภาพของการรวมกลุ่ม
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการรวมกลุ่มของทหารที่มีต่อระบบการเมืองไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มนายทหาร กลุ่มนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มนักข่าวสายทหาร ซึ่งเป็นการคัดเลือกโดยใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ดังนี้

- 1) กลุ่มนายทหาร จำนวน 11 ท่าน
- 2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 6 ท่าน
- 3) กลุ่มผู้สื่อข่าวสายทหาร จำนวน 1 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยนำแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างเสร็จเสนอที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) รวมไปถึงทำการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (secondary source)

การวิเคราะห์ข้อมูล

จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน เพื่อนำสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วสรุปประเด็นที่สำคัญต่างๆ โดยการพรรณนา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการรวมกลุ่มของทหาร 2 กลุ่ม คือ วงศ์เทเวศย์และกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ ในประเด็นความสัมพันธ์ทางเครือญาติ สถาบันการศึกษาที่มาจากสายบังคับบัญชา ที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองไทย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ศึกษาปรากฏการณ์สายสัมพันธ์การรวมกลุ่มของทหารนับตั้งแต่ พ.ศ. 2490 – พ.ศ. 2557

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ (ตอบผลการวิจัยทุกข้อ)

1) ศึกษาความเป็นมาในความสัมพันธ์ของทหารในการรวมกลุ่ม

กลุ่มวงศ์เทวัญเริ่มมีบทบาทครั้งแรกในการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2490 นำโดย พลโทผิน ชุณหะวัณ นายทหารนอกราชการ ได้ทำการยึดอำนาจรัฐบาล พลเรือตรีหลวงธำรง นาราสวัสดิ์ โดยกองกำลังหลักในครั้งนั้นก็มาจากกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ หรือ ภาษาสือปัจจุบันจะเรียกว่ากองกำลังปฏิวัติมาทำการรัฐประหาร หลังจากการรัฐประหารเสร็จสิ้น ก็ได้เชิญ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี โดยบีบให้นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่ง ซึ่งในช่วงปี พ.ศ.2490-2500 นี้เอง ได้เกิดกลุ่มราชครูที่นำโดย จอมพล ผิน ชุณหะวัณ และกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ที่นำโดย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยสองกลุ่มดังกล่าวมีผลประโยชน์ร่วมกันในทางการเมือง และทางธุรกิจ ภายหลังจากปีพ.ศ. 2500 ซึ่งต่อมาปี พ.ศ. 2514 ภายหลังจากการอสัญกรรมของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้เกิดกลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นและถือเป็นจุดกำเนิดจุดเริ่มต้นของกลุ่มวงศ์เทวัญ เพราะการวางทนายาททางอำนาจ ผู้บัญชาการทหารบก ตั้งแต่ จอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพลเอก กฤษณ์ สีวะรา ที่ถูกวางตัวเป็นทนายาท ผู้บัญชาการทหารบก ในลำดับถัดๆไป ทำให้กลุ่มสี่เสาเทเวศร์ก็ได้ถูกผลักดันให้เป็นกลุ่มวงศ์เทวัญ โดยในช่วงดังกล่าว ยังส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติมีส่วนสำคัญโดยตรงต่อการคานอำนาจของกลุ่ม จอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพลเอก กฤษณ์ สีวะรา ที่ได้วางตัวเองในตำแหน่งสำคัญในกองทัพโดยตระกูล กิตติขจร และจากรุเสถียร ได้มีการแต่งงานกัน ซึ่งความสัมพันธ์ทางเครือญาติดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเมืองอย่างเห็นได้ชัดเจน ทำให้ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวกลุ่มของจอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พันเอก ณรงค์ กิตติขจร มีความเหนียวแน่นเพราะ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ หลังจากนั้นกลุ่มนี้ก็หมดอำนาจไปภายหลัง พ.ศ. 2514 ที่จอมพลถนอม ทำการรัฐประหารตนเองก่อนจะกลับมาในพ.ศ.2519 จนเกิดเหตุการณ์ 16 ตุลา ขึ้น โดยภายหลังการหมดอำนาจของจอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ทำให้พลเอก กฤษณ์ สีวะรา ได้ก้าวขึ้นมาเป็น ผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งถือว่าโตมาสายตรงจากกลุ่มสี่เสาเทเวศร์ ซึ่งหลังจากนั้นนายทหารที่เติบโตมาจาก กองพลที่ 1 รักษาพระองค์ก็มีการขนานนามว่า กลุ่มวงศ์เทวัญเรื่อยมา ซึ่งกลุ่มวงศ์เทวัญมีอำนาจของปัจเจก เมื่อใครคนใดคนหนึ่งขึ้นมาก็จะแต่งตั้งพวกพ้องของตัวเองหรือคนที่ตัวเองไว้วางใจก้าวขึ้นมาเป็นผู้บัญชาการทหารบก กล่าวคือ จะยึดมั่นของตนเองเป็นหลัก และหมดอำนาจตอนที่ตนเองเกษียณ

ต่อมาพ.ศ.2549 กลุ่มบูรพาพยัคฆ์ได้ก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทแทนที่กลุ่มวงศ์เทวัญ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญในการยึดอำนาจ ทักษิณ ชินวัตร โดยมีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ซึ่ง ณ ตอนที่ ทักษิณ ชินวัตร อยู่ในตำแหน่ง ได้โยกพลเอก ชัยสิทธิ์ ชินวัตร ไปเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดและแต่งตั้ง พลเอก ประวิตร วงศ์สุวรรณ ซึ่งเติบโตมาจาก กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ หรือ ทหารเสือราชินี มาดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหารบก และคราวนั่นเอง พลเอก ประวิตร ก็ได้วางตัวผู้ใต้บังคับบัญชาในตำแหน่งสำคัญ จะสังเกตได้จากตอนพ.ศ. 2549 ในการทำรัฐประหาร พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา ถูกวางตัวให้เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก และชัยป พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขึ้นเป็นแม่ทัพภาคที่ 1 กุมภาพันธ์สำคัญในเมือง

หลวง และเป็นตัวแปรสำคัญในการทำรัฐประหารพ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 โดยกลุ่มบูรพาพยัคฆ์มีความเหนียวแน่นในรุ่นและในกลุ่มเป็นอย่างมากเพราะ เติมโตมาในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ ซึ่งจะเห็นว่าเมื่อพลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ ได้วางตำแหน่งในการสืบทอดอำนาจของตนไม่ว่าจะเป็น พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งทั้ง 3 คน ก็ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้บัญชาการทหารบก โดยการสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นให้มีตำแหน่งสำคัญในกองทัพการสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ และสร้างระบบอุปถัมภ์ที่คุมตำแหน่งกำลังรบ ซึ่งสิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้นมีผลต่อการสืบทอดอำนาจตำแหน่งของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ในระยะยาว ซึ่งจะเห็นได้ว่าตั้งแต่พ.ศ. 2550-2559 นายทหารทหารที่มาจากกลุ่มบูรพาพยัคฆ์สามารถเปิदनายทหารกลุ่มอื่น ๆ ขึ้นตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกได้ติดต่อกัน 4 คน

จะเห็นได้ว่า กลุ่มวงศ์เทวัญจะมีความเป็นปัจเจกจะยึดมั่นพวกพ้องของตัวเองของตนเองเป็นหลัก มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ ไม่มีการวางแผนสืบทอดอำนาจในระยะยาว ซึ่งต่างจากกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการวางแผนรากลึกโดยใช้ระบบอุปถัมภ์จากนายทหารระดับสูง สู่นายทหารระดับกลาง จนไปถึงนายทหารระดับล่างที่รวันเดิโต จึงทำให้การรวมกลุ่มทหารตามแบบของบูรพาพยัคฆ์มีความเหนียวแน่นกว่ากลุ่มวงศ์เทวัญ แต่สิ่งที่ทำให้ทั้งสองกลุ่มมีความเหมือนกัน คือ การถูกหล่อหลอมทางความคิด วัฒนธรรม จากโรงเรียนเตรียมทหาร และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพราะสถาบันแห่งนี้ปลูกฝังให้มีระเบียบวินัย มีความรักความสามัคคีภายในรุ่น และรุ่นพี่ต้องให้การเคารพรุ่นน้อง ทำให้เมื่อนายทหารที่จบจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้ไปไม่ว่าจะอยู่กลุ่มใดก็ตามก็จะยึดมั่นในสายการบังคับบัญชา ตามลำดับอาวุโสที่ชัดเจน ดังคำกล่าวที่ว่า รุ่นพี่ที่เลวที่สุด ก็ยังดีกว่ารุ่นน้องที่ดีที่สุด จึงชี้ให้เห็น ความเป็นเอกภาพที่ถูกหลอมรวมอย่างแนบแน่นระหว่างรุ่นพี่ กับรุ่นน้อง ซึ่งรุ่นน้องไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งสูงกว่าแค่ไหนแต่ถ้าอยู่ในนอกเวลาราชการก็ต้องให้ความเคารพรุ่นพี่ที่ตั้งที่สถาบันแห่งนี้ได้สอนและมีประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

2) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นเอกภาพของการรวมกลุ่ม

การรวมกลุ่มของทหารมีลักษณะจากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ในกรณีการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่นเป็นการสร้างอำนาจต่อรอง สร้างดุลยภาพในรุ่นเดียวกันเพื่อขยายฐานอำนาจ บางรุ่นเหนียวแน่นเข้มแข็งสามารถดึงเพื่อนมาเป็นพรรคพวก ให้เกิดการขยายอำนาจ บางกรณีมีการรวมกลุ่มกันเพื่อต้องการอำนาจทางการเมือง เช่น การตั้งแต่คณะราษฎร ตั้งแต่เริ่มการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็มีทหารเข้ามาการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นผู้นำทางการเมือง เป็นต้น หรือเป็นการขยายอำนาจด้วยการนำเครือญาติมารับตำแหน่งหรือมีการแต่งงานกันระหว่างตระกูลที่มีอำนาจเพื่อขยายฐานอำนาจให้เกิดการง่ายเมื่อต้องการรวมกลุ่มของความสามัคคีระหว่างเครือญาติในสังคมไทยเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง ซึ่งกระทำระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ซึ่งมีทั้งในกรณีที่ป็นญาติกันจริง ๆ โดยทางสายเลือด และการแต่งงาน ประกอบด้วยนายทหารที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเครือญาติ โดยการแต่งงาน เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ของกลุ่มวงศ์เทวัญ มาจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และเป็นบุตรหลานของข้าราชการทหารชั้นผู้ใหญ่ในกองทัพหลัก โดยการสร้างกลุ่มเครือข่ายในกองทัพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มวงศ์เทวัญ มีดังนี้ 1) การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพ 2) การสนับสนุนนายทหารผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญในกองทัพ

เช่นตำแหน่งคุมกำลัรบ 3.)สร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารที่คุมตำแหน่งคุมกำลัรบ อาทิผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม เพื่อนำไปสู่การวางรากฐานตำแหน่งสำคัญในกองทัพ (วันวิจิต บุญโปร่ง 2556) ซึ่งกลุ่มบูรพาพยัคฆ์บทบาททางการเมืองเริ่มมีอำนาจและเป็นที่รู้จักในการเป็นกำลังหลักในการรัฐประหารในพ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 และเป็นการเปลี่ยนบทบาทผู้นำทางการเมืองทหารจากวงศ์เทวัญ เป็นบูรพาพยัคฆ์ ซึ่งบูรพาพยัคฆ์ เป็นการรวมกลุ่มแบบกึ่งทางการระหว่างรุ่น จปร. รุ่น 5 และกลุ่ม/สังกัด ความชัดเจนของการรวมกลุ่มแบบนี้คือ สายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ยึดถือลำดับอาวุโส มีการอกระเบียบวินัย และรักในหมู่คณะสูง โดยกองทัพมีระบบการสืบทอดของตนเอง จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มของนายทหาร และบทบาททางการเมืองของกลุ่มนายทหารบูรพาพยัคฆ์มีความเจริญเติบโต มีการวางแผนการเติบโตตามลำดับ สร้างความสัมพันธ์ในเชิงระบบอุปถัมภ์มีการจัดวางขุมกำลังไปสู่หน่วยทหารชั้นต่างๆ ล้วนมีผลต่อการรักษาอำนาจของกลุ่มตนในระยะยาว ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมือง เกิดการรัฐประหารอย่างต่อเนื่อง ดังตารางนี้

ตารางที่ 1 ปรากฏการณ์ทางการเมือง

ปรากฏการณ์ทางการเมือง	กลุ่มที่ทำรัฐประหาร	คุณลักษณะที่เป็นเอกภาพ
รัฐประหาร 2549	-สนธิกำลัรระหว่างหน่วย บัญชาการสงครามพิเศษกับกำลัร จากกองทัพภาคที่ 3	-ไม่แน่นแฟ้น
รัฐประหาร 2557	- ใช้กำลัรทหารภายใต้ฐาน อำนาจของกลุ่มบูรพาพยัคฆ์	-แน่นแฟ้น
-ผลสืบเนื่องจากการ รัฐประหาร 2549	-	-หัวหน้าคณะรัฐประหาร ไม่ได้ใช้อำนาจพิเศษเหนือ สถาบันทางการเมืองอื่นมาก -เกิดความบาดหมางในกลุ่ม เกี่ยวกับแต่งตั้ง ผู้บัญชาการ ทหารบกที่ผู้ร่วมรัฐประหาร ถูกโยกย้ายออกจาก กองทัพบก
ผลสืบเนื่องจาก รัฐประหารปี 2557	-	หัวหน้าคณะรัฐประหารใช้อำนาจพิเศษตาม รธน. ชั่วคราว มีอำนาจเหนือ สถาบันทางการเมืองอื่น

ปรากฏการณ์ทางการเมือง: กิตติวินท์ หาญศักดิ์สิทธิ์

เหตุการณ์รัฐประหารจึงถือเป็นเครื่องมือในการเข้าแทรกแซงทางการเมือง โดยใช้กำลัรทางการเมืองทหารล้มรัฐบาลอย่างฉับพลัน เพื่อเปลี่ยนแปลงผู้นำฝ่ายบริหาร และจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ที่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ก่อการ

รัฐประหาร ซึ่งไม่ใช่การกระทำตามวิถีทางการเมืองตามแนวคิดประชาธิปไตย แต่การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหาร แสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องที่ยั่งยืนเนื่องจาก ลักษณะเด่นของ องค์การทหารมีความสามัคคีเป็นกลุ่มก้อนอย่างเหนียวแน่น มีเอกภาพ และยังมีโครงสร้างการบังคับบัญชาเป็นลำดับขั้นที่แน่นอน

3) ศึกษาผลกระทบของการรวมกลุ่มของทหารที่มีต่อระบบการเมืองไทย

โดยทหารเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ปกครอง สนับสนุนคณะผู้ปกครอง และเป็นกลุ่มอำนาจผู้ปกครอง โดยดำเนินบทบาทในการแทรกแซงทางการเมืองหลายครั้ง หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยที่กองทัพสามารถดำเนินการ โดยปราศจากการยุ่งเกี่ยวแทรกแซงหรือครอบงำจากภายนอก แต่งตั้งโยกย้าย ถูกลดบทบาทของกลุ่มทหารมักจะเชื่อมโยงได้ง่ายกับผลประโยชน์ของชาติในด้านความมั่นคงของชาติ เอกราชและอธิปไตยของประเทศ เมื่อทหารถูกลดบทบาท ฝ่ายทหารก็อ้างว่าทำให้กองทัพอ่อนแอเป็นผลทำให้ความมั่นคงของรัฐอ่อนแอลงด้วย การเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยมีลักษณะต่อเนื่องกันเป็นวงจรวัฏจักร กล่าวคือ หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ มีการเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง มีการเลือกตั้ง มีการจัดตั้งคณะรัฐบาล รัฐสภาต่อจากนั้นจะมีวิกฤตการณ์ทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดรัฐประหาร แล้วมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำ ๆ จนทำให้การเมืองไทยวนเวียนอยู่ในลักษณะเช่นนี้ไม่จบสิ้น ซึ่งมีผลกระทบทำให้โครงสร้างรัฐธรรมนูญถูกทำลาย การเป็นกฎหมายสูงสุด การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลไม่เป็นไปตามประชาธิปไตย มีอุปสรรคต่อการการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยส่งผลให้โครงสร้างระบบราชการถูกแทรกแซง ประชาชนถูกกลืนสิทธิเสรีภาพทางการเมือง เกิดระบบอุปถัมภ์ขาดการถ่วงดุลอำนาจ และเกิดการสืบทอดอำนาจ จึงทำให้ส่งผลกระทบจากการที่ทหารเข้ามามีการบริหารประเทศจากระบบทหารก็จะเป็นระบบของการเมือง ซึ่งใช้ความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้ระบบการเมืองมีความสั่นคลอนและไม่เป็นไปตามระบบประชาธิปไตย ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย

1. ความถดถอยของระบอบประชาธิปไตย

เป็นการทำลายระบบนิติรัฐ เพราะรัฐธรรมนูญที่มีฐานะเป็นกฎหมายสูงสุดและเป็นแม่บทกำหนดกติกาในการกำหนดโครงสร้างทางการเมืองทางการเมืองการปกครองเพื่อจำกัดอำนาจรัฐคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ถูกล้มล้างด้วยอำนาจนอกระบบ จากคนกลุ่มน้อยที่มีอิทธิพลต่อระบบการเมือง เกิดการสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ไม่มีมติทางสัญญาประชาคม แต่เป็นมติทางอำนาจ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร เพราะมีการบัญญัติรัฐธรรมนูญให้รองรับผลการจากรัฐประหารให้มีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้มีอำนาจในการเลือกหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการขาดเอกสารของสภาผู้แทนราษฎร ประการสำคัญผู้ที่รัฐสภาคัดเลือกมิได้มาจากตัวแทนของประชาชนที่แท้จริง ไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองใด ๆ ก็ได้ รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งขาดเสถียรภาพในการควบคุมกองทัพ สถานะทางการเมืองส่งผลให้สถานะของกองทัพเหนือรัฐบาล อีกทั้งยังเป็นการทำลายสถาบันทางการเมืองฝ่ายนิติบัญญัติและบริหารตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย

2. อุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ทำให้พรรคการเมืองไม่สามารถดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง จึงไม่มีความเป็นสถาบัน และส่วนใหญ่ไม่มีอุดมการณ์ต่อต้านอำนาจนอกระบบแต่กลับยอม

สยบต่ออำนาจและสนับสนุนให้มีการสืบทอดอำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเองกว่าผลประโยชน์โดยรวมของประชาชน วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนยึดตัวบุคคลสำคัญกว่าความเป็นพรรคการเมือง ทำให้ประชาชนขาดการเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ เกิดระบบอุปถัมภ์และเกิดชนชั้นทางสังคมผูกขาดอำนาจทางการเมือง พรรคการเมืองไม่มีความเป็นสถาบันเพราะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง เป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การทำรัฐประหารทำให้ไม่มีการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์กรส่วนใหญ่ได้รับการเลือกตั้งมาก่อนรัฐประหารและดำรงตำแหน่งมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ประชาชนถูกกลืนรอนสิทธิเสรีภาพทางการเมือง รวมถึงทำให้โครงสร้างระบบราชการถูกแทรกแซง ความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือนและสถาบันทางการเมืองเป็นตัวดึงให้ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ทำให้ระบบการเมืองไม่มีเสถียรภาพ และการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปอย่างล่าช้า เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมือง โดยการยึดอำนาจของรัฐบาลพลเรือนผ่านการ "รัฐประหาร" จากทหาร จนนำไปสู่การล้มล้างรัฐธรรมนูญที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง โดยการมองข้ามสิทธิเสรีภาพการแสดงออกของประชาชน ไม่เป็นไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย

อภิปรายผลการวิจัย

ในที่นี้ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ผ่านความสัมพันธ์ของกลุ่มทหารที่มีอิทธิพลต่อการเมืองไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ความสัมพันธ์ของทหารในการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะบทบาทในปัจจุบันที่กองทัพบกเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก ในทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ จึงทำให้กองทัพบกต้องทบทวนบทบาทและคำนึงถึงภาพลักษณ์ของตนเองมากยิ่งขึ้น ตามที่ ซามูเอล ไฟเนอร์ (Samuel Finer) นักวิชาการที่โด่งดังในด้านการศึกษาบทบาทของทหารในทางการเมือง ตั้งข้อสังเกตไว้ในหนังสือ *The Man on Horseback : The Role of the Military in Politics* (1962) ว่า ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ทหารในหลายประเทศก้าวขึ้นมามีบทบาททางการเมือง ก็คือ การที่ทหารอยู่ในสถานะเป็นที่ยกย่องเชิดชูของสังคม อันทำให้ผู้คนมีแนวโน้มที่จะยินยอมหรือคล้อยตามการกระทำ ต่าง ๆ ของทหาร แม้ว่าจะเป็นการกระทำที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย จากผลการวิจัยพบว่า ความเป็นวิชาชีพของทหารยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ทหารเกิดความคิดว่าทหารเป็นผู้รับใช้รัฐ ไม่ใช่ผู้รับใช้รัฐบาล จึงใช้ความคิดของตนเองกำหนดว่า อะไรคือ ผลประโยชน์ของประเทศ ไม่ใช่ผลประโยชน์ของรัฐบาล สอดคล้อง ถึงแม้จะเป็นรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง แต่รัฐบาลก็ไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือน-ทหารได้อย่างเหมาะสม การที่ทหารสามารถเข้ามาแทรกแซงส่วนใหญ่เกิดจากการที่รัฐบาลขาดเสถียรภาพ เกิดปัญหาบริหารงานที่ผิดพลาด

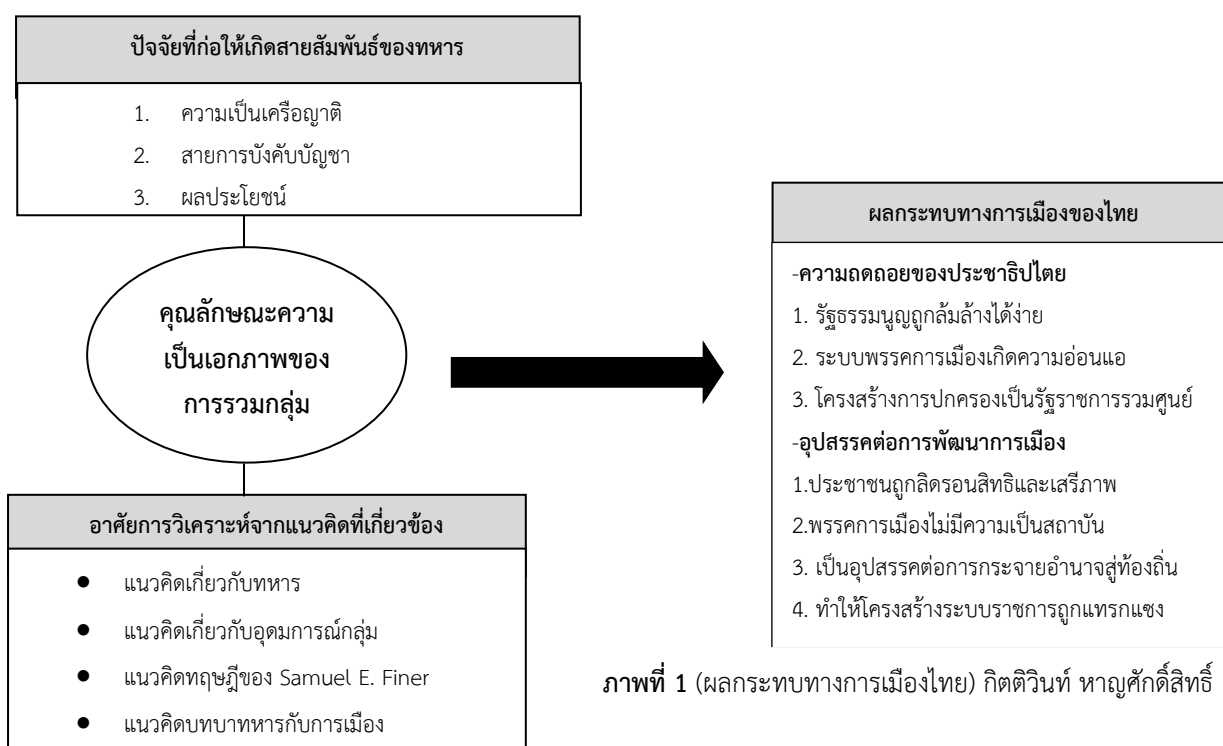
2) คุณลักษณะความเป็นเอกภาพของการรวมกลุ่ม ทำให้เห็นถึงบทบาททหารที่มีอิทธิพลต่อบทบาททางการเมือง อย่างความสัมพันธ์ของกลุ่มวงศ์เทวัญ และกลุ่มบูรพาพยัคฆ์ ที่มีความสัมพันธ์อันเกิดจาก เครือญาติ สายการบังคับบัญชา และผลประโยชน์แล้ว ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพและสถาบันกษัตริย์ สถาบันกษัตริย์มีอำนาจในการบังคับบัญชากองทัพได้โดยตรงผ่านเครือข่ายที่มีอยู่ในบรรดาทหาร จะมีทหาร 2 กลุ่มที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากคือ ทหารคอแดงและทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ (ทม.) ซึ่งเป็นทั้ง

มหาดเล็ก ราชองครักษ์ และนายทหารกลุ่มที่ทรงโปรดในเวลาเดียวกัน เพราะฉะนั้นกลุ่มนี้จะมีความใกล้ชิดกับสถาบันกษัตริย์มากเป็นพิเศษ เนื่องจากทั้งสองกลุ่มเป็นหน่วยทหารรักษาพระองค์ ย่อมเป็นธรรมชาติที่ทำให้ทหารทั้งสองกลุ่มมีความโดดเด่นมากกว่าทหารกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุรพาพยัคฆ์ที่รับสนองงานโครงการพระราชดำริต่าง ๆ อย่างมากมายในปัจจุบัน การสร้างฐานอำนาจทางการเมือง สอดคล้องกับงานของปิยะภพ มหะมัต (2558) ที่ได้ศึกษาว่าการเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำในกองทัพของนายทหารกลุ่มบุรพาพยัคฆ์ ตั้งแต่พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ด้วยวิธีการในการสร้างฐานอำนาจการจัดการตั้งแต่จัดสรรตำแหน่งในกองทัพกับการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาทหารบกผ่านความเหนียวแน่นตามสายบังคับบัญชา

3) ผลกระทบของการรวมกลุ่มของทหารที่มีต่อระบบการเมืองไทย ความถดถอยของประชาธิปไตยเป็นอย่างไร เช่น หลักนิติรัฐไม่มั่นคงเนื่องจากการล้มล้างรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นง่าย โครงสร้างการเมืองการปกครองเกิดเป็นรัฐราชการรวมศูนย์ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมือง นำไปสู่การสืบทอดอำนาจอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดวงจรอุบาทว์ทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ ซามูเอล เอ็ดเวิร์ด ไฟเนอร์ (Samuel e. finer, 1976) ถ้ายังปล่อยให้ทหารมีโอกาสเพิ่มทุนด้านวิชาชีพและกำลังพลของตนมากเท่าใด ทหารก็จะฉวยโอกาส เข้าแทรกแซงการเมืองมากขึ้นเท่านั้น สอดคล้องกับ กิจบติ ก้องเบญจกุล (2560) ศึกษาเรื่อง การสืบทอดอำนาจทางการเมืองโดยมิชอบ พบว่า ทหารที่ทำการยึดอำนาจ หรือรัฐประหารก็เพียงแค่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่หากจะสานต่อสืบทอดอำนาจโดยผ่านผู้ร่าง รัฐธรรมนูญ หรือด้วยวิธีการใดก็ตาม ย่อมไม่บรรลุผลสำเร็จจะถูกต่อต้านคัดค้าน แม้แต่กลุ่มบุคคลที่พอใจสนับสนุนให้ทหารทำการยึดอำนาจหรือรัฐประหาร เพราะเป็น ที่ทราบกันดีว่าทหารไม่สามารถจะแก้ปัญหาทุกอย่างได้ เพราะหากทหารอยู่ใน อำนาจนานจนเกินไป นอกจากจะไม่สามารถแก้ปัญหาได้แล้ว ยังจะสร้างปัญหาขึ้นใหม่ และใช้อำนาจโดยไม่สุจริตกลายเป็นเผด็จการทหารในที่สุด ก่อให้เกิดการทำลายระบอบประชาธิปไตยตามมา

องค์ความรู้การวิจัย

ภาพที่ 1 (ผลกระทบทางการเมืองไทย) กิตติวินท์ หาญศักดิ์สิทธิ์

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ของกลุ่มทหารที่มีอิทธิพลต่อการเมืองไทย ตามแนวคิดเกี่ยวกับทหารและอุดมการณ์กลุ่ม เกิดจากปัจจัยในด้านของ 1) ความเป็นเครือญาติ การสานสัมพันธ์โดยการแต่งงาน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความเหนียวแน่น อย่างกลุ่มวงศ์เทวัญเริ่มมาจามาจากการการรวมกลุ่มแบบเครือญาติ ส่วนกลุ่มบูรพาพยัคฆ์จะเริ่มจากสายการบังคับบัญชา ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพของการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่น จนนำไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง 2) สายการบังคับบัญชา จากการเข้าศึกษาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ถูกกล่อมเกล้าให้มีความสามัคคี ให้ความเคารพรุ่นพี่รุ่นน้อง ทำให้องค์กรทหารมีความสามัคคีเป็นกลุ่มก้อนเหนียวแน่น มีเอกภาพและยังมีโครงสร้างการบัญชาเป็นลำดับขั้นที่แน่นอน ทำให้เกิดการแต่งตั้งโยกย้ายคนใกล้ชิดเป็นฐานอำนาจให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ 3) ผลประโยชน์ การรวมตัวกันในกลุ่มทหาร เป็นสังคมที่มีความเป็นเอกลักษณะของทหาร และยอมรับในเรื่องของลำดับอาวุโสชัดเจน เกิดการแต่งตั้งผู้ใกล้ชิดไปดำรงตำแหน่งในหน่วยต่าง ๆ เช่น ประธานหรือกรรมการในรัฐวิสาหกิจ ก่อให้เกิดคุณลักษณะความเป็นเอกภาพของการรวมกลุ่ม ทำให้คณะทหารเป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งดีที่สุดและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คณะทหารเข้ามามีบทบาทในการเมืองสูง ตามที่ Samuel E. Finer (1962) กล่าวว่าเนื่องจากองค์กรทหารมีลักษณะสำคัญ 1) องค์กรกองทัพมีการรวมศูนย์การบังคับบัญชาสูง 2) องค์กรกองทัพมีการจัดลำดับขั้นของการบังคับบัญชาและการยอมรับในเรื่องของลำดับอาวุโสที่ชัดเจน 3) กองทัพเป็นองค์กรที่มีวินัย เป็นกรอบของการปฏิบัติ 4) กองทัพมีระบบการติดต่อสื่อสารเป็นอิสระที่เป็นของตนเอง 5) ทหารที่มีความรักหมู่คณะสูงและองค์กรกองทัพมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่ผลกระทบทางการเมืองของไทย คือ 1) ความถดถอยของประชาธิปไตย จากการที่รัฐธรรมนูญถูกล้มล้างได้ง่าย อาศัยรัฐธรรมนูญที่สถาปนาขึ้นใหม่เป็นเครื่องมือสืบทอดอำนาจผ่านระบบการเลือกตั้งให้อำนาจต่อคณะรัฐประหารโดยมีพรรคการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเป็นกลไก ระบบพรรคการเมืองเกิดความอ่อนแอ รวมถึงทำให้โครงสร้างการปกครองเป็นรัฐราชการรวมศูนย์ขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน 2) อุปสรรคต่อการพัฒนาการเมือง ก่อให้เกิดการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ ขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง พรรคการเมืองไม่มีความเป็นสถาบันเพราะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง รวมถึงเป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การทำรัฐประหารทำให้ไม่มีการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาองค์กรส่วนใหญ่ได้รับการเลือกตั้งมาก่อนรัฐประหารและดำรงตำแหน่งมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ประชาชนถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพทางการเมือง รวมถึงโครงสร้างระบบราชการถูกแทรกแซง ความเปราะบางของรัฐบาลพลเรือนและสถาบันทางการเมืองเป็นตัวดึงให้ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ทำให้ระบบการเมืองไม่มีเสถียรภาพ และการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปอย่างล่าช้า นั่นเอง การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหารจึงถือเป็นการใช้รูปแบบของประชาธิปไตยแบบอำพรางเพื่อรักษาอำนาจแบบเผด็จการหรืออาจเรียกว่า “ประชาธิปไตยกึ่งใบ” ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 การสร้างฐานอำนาจของทหารต่อการเมือง ก่อผลให้เกิดความถดถอยของ

ประชาธิปไตย ประชาชนถูกกลืนสิทธิเสรีภาพทางการเมือง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ทำให้การเมืองเกิดความอ่อนแอ

1.2 ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ สายการบังคับบัญชา และผลประโยชน์ นำไปสู่การสืบทอดอำนาจทางการเมืองของทหารอย่างเหนียวแน่น นำไปสู่ความเข้มแข็งของกองทัพ ในรูปแบบของระบบอุปถัมภ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยความสัมพันธ์แบบอนุรักษนิยมแบบกษัตริย์นิยมและชาตินิยมของทหารที่เข้ามามีบทบาททางการเมือง

2.2 ควรมีการวิจัยการรวมกลุ่มของทหารที่มีผลกระทบต่อด้านสังคมและเศรษฐกิจ

บรรณานุกรม

- กำพล จำปาพันธ์. (2558). บทปริทัศน์หนังสือการเมืองสมัยพระนารายณ์. **วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ 7. สำนักพิมพ์มติชน.
- กิจบดี ก้องเบญจภูษ.(2560). การสืบทอดอำนาจทางการเมืองโดยมิชอบ. บทความวิจัย. **วารสารนิติศาสตร์ และสังคมท้องถิ่น**. เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2560.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2525). **ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย : การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปรัชญาการพิมพ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2549). **การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- วันวิชาติ บุญโปร่ง และธีรพงษ์ บัวหล้า. (2564). **การเปลี่ยนแปลงบทบาททางการเมืองของกองทัพไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2535-2563**. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยะภพ มหะมัต. (2558). **โลกาภิวัตน์ ภูมิภาคอภีวัฒน์ท้องถิ่นอภีวัฒน์นัยต่อสังคมไทย. เอกสารนำเสนอในการประชุมวิชาการ. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ**.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2559). **เสนาริการทหาร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- Boonprong, Wanwichit. (2000). **The Thai Military Since 1957: The Transition to Democracy and the Emerging of the Professional Solider**. Master Dissertation, University of Adelaide.
- Finer, Samuel E.(1962). **The man on horseback: the role of the military inpolitics**. London: Pall Mall Press.